

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

EMSK TÄISKOGU 539. ISTUNGJÄRK, 12.12.2018–13.12.2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „21. sajandi tingimustele vastav jaemüügisektor““

[COM(2018) 219 final]

(2019/C 110/07)

Raportöör: **Ronny LANNOO**Raportöör: **Gerardo LARGHI**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 18.6.2018
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	21.11.2018
Vastuvõtmine täiskogus	12.12.2018
Täiskogu istungjärk nr	539
Hääletuse tulemus	171/3/2
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee pooldab komisjoni teatist jaemüügisektori ajakohastamise kohta. Komitee rõhutab taas, et jaemüügisektori majanduslikku ja sotsiaalset tähtsust kõigi sidusrühmade ja kogu ühiskonna jaoks ⁽¹⁾. Komitee kordab juba oma eelmistes arvamustes antud soovitusi luua avatud majanduskeskkond, mille eesmärk on tagada aus konkurents ning luua tingimused suurte, keskmise suurusega, väikeste ja mikroettevõtjate positiivseks koosseksisteerimiseks ja koostööks.

1.2. Jaemüügisektori mitmekesisuse kaitsmine ja edendamine on vajalik tarbijate vajaduste rahuldamiseks ning Euroopa tootmissüsteemi kaitsmiseks ja edendamiseks. Seetõttu leiab komitee, ja see on ka teatistes väga selgelt esile toodud, et suuri jaemüüjaid toetavaid meetmeid tuleb tasakaalustada ja tegeleda nendega, mis vastavad mikro- ja väikeste ettevõtjate vajadustele.

1.3. Komitee märgib, et komisjoni ettepanekus keskendutakse liialt hinnale kui tarbijaid kõige rohkem huvitavale elemendile, jättes välja teised põhiaspektid, nagu teave, toote kvaliteet ja individuaalsus, ligidus, liikuvus, ringmajandus ja vastupidavus, hinna ja kvaliteedi suhe ning enne või pärast ostu sooritamist saadav teenindus. Komisjon peaks kõigi asjaosaliste huvides toodete mitmekesistamist korralikult kaitsma.

⁽¹⁾ 2016. aasta käive: 9 864 468,4 miljonit eurot, ettevõtete arv (2015. aastal): 6 205 080 miljonit eurot, toodangu väärtus (2015. aastal): 2 687 115 miljonit eurot. 2016. aastal töötas selles sektoris 33 399 447 inimest, kellest 27 892 082 inimest olid töötajad.

1.4. Komitee on seisukohal, et asutamisvabadust tuleks käsitleda subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt ning et parim viis kõikide seotud sidusrühmade vajaduste rahuldamiseks on nendega kokkuleppe saavutamine riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil.

1.5. Komitee juhib eelkõige tähelepanu sellele, et mõnes liikmesriigis on praegu mõned asutamisvabaduse tõkked ja tegutsemispiirangud, mis takistavad uute ettevõtete loomist, kuid täielik liberaliseerimine ei taga piisavat tasakaalu suurte, väikeste ja pereettevõtete vahel.

1.6. Komitee arvates on väga tähtis osa kaupluste lahtioleku- ja tööaegu piiravatel õigusaktidel, et tagada eri suurusega ettevõtetele võrdsed tingimused ning ennekõike füüsilisest isikust ettevõtjate ja töötajate sotsiaalne kaitse, võttes samuti arvesse tarbijaharjumusi.

1.7. Komitee kordab, et kokkuleppe saavutamine riiklikul ja piirkondlikul tasandil on parim viis kehtestada lahtioleku- ja -päevi, tulla vastu tarbijate vajadusele konkreetsete toodete ja teenuste järele ning mõne ettevõtte soovile olla avatud pühapäeviti ja pühade ajal, tagades samal ajal ettevõtjate ja töötajate töö- ja pereelu tasakaalu ning pakkudes aegu koolituste korraldamiseks.

1.8. Komitee rõhutab samuti seoses sotsiaalsambaga vajadust tagada kõigi sektori töötajate õiglane tasu ja töö kvaliteet nii internetis kui ka internetiväliselt. Erilist tähelepanu osutab komitee tuhandete internetiettevõtetes töötavate inimeste töölepingutele, mida pole siiani kollektiivläbirääkimistes käsitletud, ning suurte jaettevõtete lepingutele, mis on mõeldud ainult arvukate klientide teenindamiseks nädalavahetustel (mille tulemusena suureneb juhuslike lepingute arv) või milles ei arvestata nädalavahetusi ja öid ületunnitöö alla. Lõpetuseks leiab komitee, et tõhusa sotsiaalse dialoogi mehhanismi loomine, mis kaasab ka väikseid ja mikroettevõtteid, looks ettevõtetele paremad arenemistingimused ja töötajatele parema kaitsemeetmete süsteemi.

1.9. Komitee nõustub komisjoni ettepanekuga innustada ja toetada pikas perspektiivis jaekaubandussektori innovatsiooni, tööandjate ja töötajate elukestvat õpet ja tootearendust. Siiski leiab komitee, et komisjoni ettepanekuga peaks kaasnema tegevuskava, mis toetaks digiülemineku protsessi asjakohase rahastusega ja milles pööratakse eritählepanu väikestele ja mikroettevõtetele koostöös VKEsid esindavate organisatsioonidega.

1.10. Komitee kutsub kõigi tasandi ametiasutusi üles tegema tihedat koostööd kõigi sidusrühmadega, et koostada konkreetne tegevuskava Euroopa jaemüügi tuleviku kohta 21. sajandil (st teave, koolitus, rahastus, head tavad jne).

2. Komisjoni dokumendi põhisisu

2.1. Teatise eesmärk on aidata ELi majanduse tarbeks ära kasutada jaemüügisektori potentsiaali, määratledes selleks parimad tavad. ELi institutsioonid ja liikmesriigid peavad nägema jaekaubandussektori konkurentsivõime toetamisel vaeva, sest see on e-kaubanduse kiire arengu ja tarbijaharjumuste muutumise tõttu tugevas muutumises.

2.2. Ühtse turu raames edu saavutamiseks tuleb võtta asjakohaseid meetmeid kõikidel tasanditel. ELi jaekaubandussektori tootlikkus on võrreldes teiste sektoritega maha jäänud. See on tingitud kõikidel tasanditel maksueeskirjade kuhjumisest ja digitaalsele turule ülemineku hilinemisest.

2.3. Jaemüüjate tegevuse suhtes kaupluste avamisel on kehtestatud arvukalt piiranguid. Paljud nendest piirangutest on avaliku korra huvides põhjendatud, kuid need võivad ka tekitada tõkkeid idufirmadele ja tootlikkusele.

2.4. Sektori elujõulisuse tagamiseks on vaja luua uusi turustamisvõimalusi. Oluline on, et oleks võimalik ellu viia turulepääsu strateegiaid, mis ühendaksid nii internetipõhise kui ka internetivälise kohalolu. Lihtne, läbipaistev ja tõhus asutamismenetlus pakub jaekaubandussektorile võimalusi oma tootlikkust suurendada.

2.5. Komisjon soovib, et liikmesriigid hindaksid ja uuendaksid vajaduse korral oma õigusraamistikke, võttes vajaduse korral eeskju teistes liikmesriikides juba välja töötatud hästi toimivatest ja vähemate tõrgeteta lahendustest.

2.6. Tegevuspiirangud mõjutavad tavaliselt traditsioonilisi jaemüüjaid. Ametiasutused peaksid hindama selliste piirangute tasakaalu, proportsionaalsust ja tõhusust, et tagada e-kaubandusega võrdsed tingimused.

2.7. Õigusnormide täitmisega seotud kulu moodustab jaemüüjate aastakäibest 0,4–6 %. Mikroettevõtjate jaoks on tegemist eriti suure kuluga. Jaekaubandussektori tarbijate kasuks arendamise toetamine eeldab laiapõhjalist lähenemist: õigusraamistike lihtsustamine, tagades, et need on mitme müügikanaliga keskkonna jaoks sobilikud, ning jaemüüjate suhtes kehtestatud liiga koormavate ja kulukate meetmete vähendamine, et tagada nimetatud õigusnormide täitmine.

3. Üldised märkused

3.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb heameelt komisjoni algatuse üle ajakohastada jaekaubandussektorit, et tegeleda digiteerimise ja e-kaubandusega seotud uute probleemidega.

3.2. Oma varasemates arvamustes, eelkõige arvamuses INT/682 „Euroopa jaekaubanduse tegevuskava“, ⁽²⁾ on komitee juba teinud soovitusi luua avatud majanduskeskkond, mille eesmärk on tagada sama suurusega ettevõtete vaheline aus konkurents. Eelkõige peaks EL looma tingimused, mis toetavad mitmekesisust, positiivset koeksisteerimist ning internetis ja mujal tegutsevate suurte, keskmise suurusega, väikeste ja mikroettevõtjate vahelist koostööd. ELi jaemüügisektori mitmekesisuse edendamine on hea viis nii tarbijate eri vajaduste rahuldamiseks kui ka Euroopa tootmissüsteemi kaitsmiseks ja edendamiseks.

3.3. Komitee märgib, et komisjon keskendub liialt hinnale kui tarbijaid kõige rohkem huvitavale elemendile, kuigi peamine eesmärk peaks olema tarbijatele õige teabe andmine (tarbijate teadlikkus). Tarbijad peaksid saama võtta toote ostmisel vabalt arvesse muid elemente, nagu selle kvaliteet, individuaalsus, vastupidavus, tarbijate liikuvus, ligidus, hinna ja kvaliteedi suhe, enne või pärast toote ostmist saadav teenindus, mõju ringmajandusele ja keskkonnaalased kriteeriumid. Toodete mitmekesistamine tõstab ELi tootlikkust ja jaekaubandussektori väärtust ning komisjon ⁽³⁾ peaks seda korralikult kaitsma.

3.4. Komitee leiab, et komisjoni lähenemisviis on suurte jaemüüjate suunas kaldu ning peab vajalikuks selle tasakaalustamist väikeste ja mikroettevõtjate vajaduste käsitlemisega. Eelkõige usub komitee, et tagada tuleks suurte ettevõtete ning mikro- ja pereettevõtete koeksisteerimine.

3.5. Komitee nõustub, et mõnes liikmesriigis kehtestatud mõningad asutamisevabaduse tõkked ja tegutsemispiirangud võivad takistada uute ettevõtete loomist ja kasvu. Siiski on komitee seisukohal, et asutamisevabaduse täielik liberaliseerimine ei lahendaks kõiki probleeme. Samuti peaks sellega seoses austama subsidiaarsuse põhimõtet ning saavutama kokkuleppeid riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, et rahuldada kohalikke ja kõigi sidusrühmade vajadusi.

3.6. Komitee ei nõustu komisjoni Visseri kohtuotsuse negatiivse tõlgendamisega. Komitee arvates kinnitab see kohtuasi seadusandja eesmärki teenuste direktiivis: see kodifitseerib Euroopa Liidu Kohtu praktikat seoses asutamisevabadusega ja keelustab ainult teatavad nõuded, näiteks majandusvajaduste testimine, tunnistades samas, et „linnakeskkonna kaitsmise eesmärk on käsitatav olulise avaliku huviga seotud põhjusena, mis õigustab territoriaalset piirangut“. On oluline tasakaalustada need vajadused proportsionaalsuse ja subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt.

3.7. Sellega seoses saab Euroopa ühtse turu rajamiseks palju ära teha, et lihtsustada ettevõtete loomist ning muuta need menetlused läbipaistvaks ja ühtseks, võttes samal ajal arvesse kehtivaid subsidiaarsuse põhimõttega kooskõlas olevaid piirkondliku tasandi piiranguid.

3.8. Komitee peab ülimalt oluliseks hoida ja kaitsta teatavate majanduskeskkondade sotsiaal- ja kultuuripoliitika eesmärke, eriti kui need on seotud rahvusliku ajaloo- ja kunstipärandi säilitamisega. Teistsugune käsitus võib kahjustada kohalikke kogukondi ja tarbijaid ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ ELT C 327, 12.11.2013, lk 20.

⁽³⁾ ELT C 440, 6.12.2018, lk 165.

⁽⁴⁾ Vt joonealune märkus 2.

3.9. Üldiselt on komitee seisukohal, et piiriülest laienemist, ettevõtete kasvu ja e-kaubandust tuleks võtta tõsiselt ning ettevõtteid kooskõlas nende organisatsioonidega selles protsessis aidata, kuid seda ei saa pidada kohustuslikuks ega ainukeseks viisiks, kuidas saavad ettevõtted seoses tarbijate peamise huviga kasvada (mitme müügikanaliga turustamine ja teenus). Seetõttu on oluline edendada ja toetada pikas perspektiivis innovatsiooniprotsessi, koolitamist ja tootearendust, sealhulgas toetada asjakohase rahastusega väikeseid ja mikroettevõtjaid ning neid esindavaid organisatsioone.

3.10. Tõhusas jaekaubanduspoliitikas tuleb seoses asukohaga leida tasakaal kasumlikkuse ja tõhususe vahel. Arvesse tuleb võtta (kesk)pikaajalisi kaalutlusi eriti seoses traditsiooniliste asutuste ja nende olemasolevate ja võimalike edasiste arengutega (majutus, kättesaadavad teenused jne ning sellega seotud olemasolevate linnakeskuste ja linnaosade areng). Komitee on seisukohal, et komisjon peaks oma ettepanekut koostöös asjaomaste riiklike ja piirkondlike organisatsioonidega täiendama, kehtestades struktuurilisi meetmeid, milles võetakse arvesse kohalike kogukondade ja, linnakeskuste territoriaalse arengu tegureid (turismi piirkonnad, kohalik ruumiline planeerimine, ehituseeskirjad, tingimused jne).

3.11. Komitee arvates on uusi tehnoloogilisi lahendusi arvesse võttes väga tähtis osa kaupluste lahtioleku- ja tööaegu piiravatel õigusaktidel, mis on olulised vahendid ennekõike füüsilisest isikust ettevõtjate ja töötajate sotsiaalseks kaitseks ning eri suurusega ettevõtetele võrdsete võimaluste tagamiseks.

3.12. Komitee kordab, et parim viis lahtioleku- ja -päevade kehtestamiseks on saavutada kokkulepe riiklikul ja piirkondlikul tasandil. Eriti tähtis on ühendada tarbijate vajadused konkreetsete toodete ja teenuste järele teatavate ettevõtete sooviga olla avatud pühade ajal või õhtustel aegadel ning kaitsta mikroettevõtete omanike ja töötajate puhkamisvajadusi, tagades ka töö- ja pereelu tasakaalu ning pakkudes koolituseks ette nähtud aegu.

3.13. Komitee rõhutab samuti seoses sotsiaalsambaga vajadust tagada kõigi sektori töötajate õiglase tasu ja töö kvaliteet nii internetis kui ka internetiväliselt. Erilist tähelepanu osutab komitee tuhandete internetiettevõtetes töötavate inimeste töölepingutele, mida pole siiani kollektiivläbirääkimistes käsitletud, ning suurte jaeettevõtete lepingutele, mis on mõeldud ainult arvukate klientide teenindamiseks nädalavahetustel (mille tulemusena suureneb juhuslike lepingute arv) või milles ei arvestata nädalavahetusi ja öid ületunnitöö alla. Lõpetuseks leiab komitee, et tõhusa sotsiaalse dialoogi mehhanismi loomine, mis kaasab ka väikeseid ja mikroettevõtteid, looks ettevõtetele paremad arenemistingimused ja töötajatele parema kaitsemeetmete süsteemi.

3.14. Komitee kiidab heaks soovitusi, et riigiasutused peaksid hõlbustama väikeste ettevõtete digitehnoloogia kasutuselevõttu. Siiski ei saa see olla ainuke lahendus. Traditsioonilised kauplused aitavad jätkuvalt suurel määral kaasa mitte ainult ELi majanduskasvule, vaid ka sotsiaalsele ühtekuuluvusele eelkõige kohalikes kogukondades ja mitte diginoorte seas. Seetõttu peaksid interneti- ja tavakaubandus eksisteerima koos. Sellega seoses on komitee arvamusel, et komisjon alahindab, kui raske on väikestel ja mikroettevõtjatel e-kaubandusest osa võtta ja sellest kasu saada.

3.15. Komitee nõustub komisjoniga, et vaja on e-kaubandusega ühineda soovivate töötajate kvaliteetset koolitamist. Samas leiab komitee, et olukord on keerulisem ja VKEd, eriti väikesed ja mikroettevõtjad, seisavad silmitsi paljude probleemidega, näiteks: a) nende sisemise korralduse muutmine ja kohandamine, b) võõrkeelte oskus, c) õigus- ja haldusteabe omandamine ja mõistmine, d) tõhusa ja konkurentsivõimelise kohaletoimetamissüsteemi loomine, e) ELi tasandi maksu- ja sotsiaalse dumpingu ületamine (käibemaksupettused, võltsimine jne). Sel põhjusel kutsub komitee komisjoni ja liikmesriike üles VKEid ja nende organisatsioone e-kaubandusele ülemineku protsessis toetama, kasutades ulatuslikku lähenemisviisi, milles võetakse arvesse kõiki internetiettevõtete eduka loomise tingimusi.

3.16. Komitee leiab, et e-kaubandus võib olla paljude VKEde jaoks märkimisväärne võimalus. Lisaks märgib komitee, et komisjon avaldas alles hiljuti esimese ettepaneku, mille eesmärk on reguleerida platvormide ja ettevõtete suhteid digitaalsetel. See meede keskendub läbipaistvusele, kuid selles ei tegeleta mõne sagedase kuritarvitusliku tavaga (nt hinnaga seotud

samaväärsuse klauslid, maksudumping, erinev maksustamine jne), mis takistab kommertskasutajate ja suurte veebiplatvormide ausat konkurentsi⁽⁵⁾. Seetõttu soovib komitee komisjonil luua digituru ausa konkurentsiga seoses võrdsed võimalused.

3.17. Komitee arvates on jaekaubandusele vajalike tingimuste loomiseks ja eelkõige VKEde ja mikroettevõtjate ehk suurimate netotööhõive loojate oskuste ebakõlade lahendamiseks vaja võtta mitmesuguseid meetmeid: tugevdada oskuste vajaduste kindlakstegemist ja prognoosimist, sealhulgas juhendamist; parandada hariduse ja koolituse tulemusi tööturu vajaduste järgi, sealhulgas kutsehariduse ja -koolituse edendamine; parandada raamtingimusi pakkumise ja nõudluse paremini vastavusse viimiseks; pakkuda paremat toetust VKEde ja mikroettevõtjate koolitusvajaduste jaoks.

3.18. Komitee avaldab heameelt, et komisjon pöörab tähelepanu eelkõige väikeste ettevõtete täitmiskuludele ja tõstab esile vähest teadlikkust sektori eripärasest.

4. Konkreetsed märkused

4.1. Komitee kutsub komisjoni üles pöörama tähelepanu linnakeskuste kõrbestumise kasvavale probleemile ning selle sotsiaalsetele ja keskkonnaalastele tagajärgedele. Suurte ja väikeste linnade elamiskõlblikkus sõltub oluliselt paljude väikeste ja mikroettevõtete (kohalike kaupluste) ellujäämisest, mis rahuldavad paljude tarbijate vajadusi, kuid mida saadab oht jääda jalgu üha sagedamini ühinevatele suurtele jaemüügikontsernidele.

4.2. Komitee avaldab kahetsust, et ühtegi viidet pole tehtud jätkusuutlikule jaekaubandussektorile ning väikeste ja mikroettevõtjate osatähtsusele selles protsessis. Vaja on paremat raamistikku, miks teeks neid teadlikuks jätkusuutlike valikute ja konkurentsivõime seosest ja pakuks neile kohandatud teavet ja tehnilist abi, samuti vajalikke krediidikavasid, et rakendada seda, mida tuleb parandada. Võttes arvesse, et väikestel ja mikroettevõtjatel ei ole võimalik tarbijaid ja tootjaid suuresti mõjutada, ei tohiks neile valikuid peale suruda.

4.3. Teatistes ei pöörata mingisugust tähelepanu ettevõtete lepingulistes suhetes esinevatele vastuoludele, nt tasakaalustamata frantsiisilepingud, makseviivitused ja ebaausad kaubandustavad. Eelkõige tekitab probleeme võimu jätkuv koondumine Euroopa suurte jaemüüjate kätte⁽⁶⁾. Moonutanud konkurentsi probleemi lahendamiseks ja konkurentsivõime säilitamiseks tuleks teatistes käsitleda mõlemat kõnealust küsimust.

4.4. Komitee soovib komisjonile, nagu juba märgitud komitee arvamuses „Uus kokkulepe tarbijatega“, kavandada tõhus vaidluste lahendamise menetlus ja rakendada seda, et tulla toime majandusliku võimu kuritarvitamisega ja konkurentsimoonutustega.

Brüssel, 12. detsember 2018

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

⁽⁵⁾ ELT C 440, 6.12.2018, lk 177.

⁽⁶⁾ Vt joonealune märkus 3.